

MAGYAR HANGZÓK HELYETTESÍTÉSE A HAZAI SZLOVÁK NYELVJÁRÁSOK JÖVEVÉNYSZAVAIBAN

Írta: DRAHOS ÁGOSTON

A magyarországi szlovák nyelvjárásoknak viszonylag gazdag irodalma van. A csehszlovák kutatók közül JOZEF ŠTOLC, PAVEL ONDRUS és KONŠTANTÍN PALKOVIČ foglalkozott részletesebben a hazai szlovákok nyelvjárásaival [1].

A magyarországi kutatók közül legjelentősebbek SIPOS ISTVÁN, BALECZKY EMIL, KIRÁLY PÉTER, GREGOR FERENC munkái [2].

Míg a csehszlovák kutatók a magyarországi szlovák nyelvszigeteket a nyugat-, közép- és keletiszlovák nyelvjárás szempontjából rendszerint egyszerre, tehát nem fálvanként, településenként vizsgálják, addig a magyar kutatók elsősorban monografikusan dolgozzák fel egyes szlovák falvak, tájak nyelvjárását. E kétféle feldolgozás szerencsésen kiegészíti egymást, valamennyi munkában elegendő bizonyító anyagot találunk az egyes nyelvjárási jelenségekkel kapcsolatosan.

A szerzők egybehangzóan megállapítják, hogy a magyarországi szlovák nyelvjárások egymással nagy mértékben keveredtek, így pl. a nyugatszlovák nyelvjárásban (a dunántúli nyelvterületen Esztergom és Komárom környékén, de elsősorban a Pilisben) igen sok középszlovák jellegzetességet találhatunk. Közismert tény továbbá az is, hogy a hazai szlovákság szókincse jóval szegényebb a felvidéki szlovákság szókincsénél, ami érthető és természetes következménye egyrészt az itteni állandó magyar környezetnek, másrészt az 1918 utáni különválásának. Ettől kezdve ugyanis ez a nyelv Szlovákiában a hivatalos nyelv szerepét töltötte be. Ismerve a nyelv óriási jelentőségét a politikai, gazdasági, tudományos és kulturális életben, elképzelhető az a hallatlan méretű fejlődés, amelyben a szlovák nyelv az utóbbi 45 év alatt keresztülment.

Más a helyzet a magyarországi szlovákok esetében. A mintegy 230–250 évvel ezelőtt ide telepedett szlovákok igyekeztek megtartani őseik nyelvét, melyet ma is teljes mértékben használnak családi körükben, a szomszédokkal, falubeliekkel való érintkezés során. Itteni új otthonukban az idegen környezet következtében nemzedékről nemzedékre egyre jobban elsajátították a magyar nyelvet is. Így váltak szlovák anyanyelvük, népi szokásaik, dalaik megtartása mellett csaknem tökéletes bilingvistákká [3].

E tekintetben természetesen igen nagy eltérések is lehetségesek: elsősorban a fiatalabb nemzedék az, amelyik jobban beszéli a magyar nyelvet, míg a legidősebb generáció (pl. a családban a szülők és a nagyszülők) jobban tud szlovákul mint magyarul. De nemcsak az életkor szerint találunk különbsé-

geket a bilingvizmus tekintetében. Sok helyen, főleg az ipari vidékeken, ahol a magyar környezet hatása is intenzívebb, a szlovák lakosság jobban beszéli a magyar nyelvet mint a szlovákot. Szókincese egyre szűkebb területre korlátozódik s szlovák nyelvű társalgásába mind több magyar szót és kifejezést kever.

Nyelvük fejlődését (sokszor helyesebb lenne „visszafejlődésről”, „fogyásról” vagy „kopásról” beszélni) leginkább szókincsük felméréseivel, vizsgálatával állapíthatjuk meg. A szókincs ugyanis a nyelvi struktúrának az a része, amely a legérzékenyebben reagál a társadalmi, gazdasági, politikai változásokra, a mindennapi élet behatásaira.

A magyar nyelv hatása a hazai szlovákok szókincsére kezdettől fogva, tehát a XVIII. sz. 20–30-as éveitől igen intenzív. Persze, a betelepült szlovákoknak már akkor is voltak magyar jövevényszavaik, hiszen a közös hazában az érintkezés folytán — bármilyen ritka is volt ez akkor — az egyik nyelv hatással volt a másikra. Ez nyilvánvaló a nyelvnek mint társadalmi jelenségnek a szerepéből.

A magyar szavaknak, kifejezéseknek tömegével történő átvétele azonban csak a jelenlegi lakóhelyükre való településsel kezdődik. Új hazájukban a gazdasági és társadalmi fejlődés során új dolgokkal, új fogalmakkal kellett megismerkedniök. Ezeknek új elnevezést kellett adni, ami részben fordítással történt, pl. *hor dat* — felad (valamit a postán), *hor zat* — felvesz (összeír, számba vesz), de még inkább a magyar kifejezés átvételével: *dlomáš*, *vižgálat*, *igazgatóu*, *čoport* stb.

A magyarból átvett szavak a szlovák nyelvjárásban természetesen bizonyos hangtani változáson mentek keresztül. Hozzáidomultak a szlovák kiejtéshez, vagyis a jövevényszavak magánhangzóit a legközelebbi nyelvjárási hangokkal helyettesítették és helyettesítik ma is. A hangváltozás azonban korántsem rendszeres és egyértelmű. Először is meg kell különböztetnünk régi és új átvételeket. A régebbi átvételek esetében feltétlenül végbement az alkalmazkodás, érvényesült a tipikus szlovák artikuláció, pl. *csósz* > *čejš*, *műhely* > *míhel*, *kastély* > *kaštil*, *béres* > *bíreš* stb. Az újabb átvételeknél hol végbemegy a hangváltozás, hol meg átveszik a magyar magánhangzókat, így pl. *közért*, *ötös*, *rendőr*, *főhadnat*, viszont Békéscsabán és környékén megtalálható a *rendőr* > *rendír*, *rész* > *rís* hangváltozás is.

Az eddigi kutatások azt igazolják, hogy minél tökéletesebb a szlovák települések bilingvizmusa, annál kisebbek a különbségek a magánhangzók kiejtésében. Ez pedig a fiatal és a legifjabb nemzedékeknek van így, amelyek csaknem tökéletesen ejtik ki az *ö*, *ó*, *ú*, *ű* — a szlováknak egyébként teljesen idegen — hangokat. P. Ondrus megjegyzi, hogy főleg az asszonyok azok (legalábbis faluhelyen), akik kevésbé beszélik a magyar nyelvet és a magyar hangokat nyelvjárásuk legközelebbi hangjaival helyettesítik.

A továbbiakban bemutatunk néhány tipikus esetet, amikor a hazai szlovákok a magyarból átvett szavakban saját hangzórendszerüknek megfelelő hanghelyettesítést használnak.

$a (= \acute{a}), \acute{a}^*$

A magyar nyelv mint állandó környezet nagy mértékben befolyásolja a szlovák nyelvjárást beszélők hangképzését, ami legszembetűnőbben az *a, á* hangok artikulációjában jut kifejezésre. Míg e hangok magyar kiejtésében *a labializáltság* érvényesül, a szlovák irodalmi kiejtésnek ez teljesen idegen. A magyarországi szlovák nyelvterületen azonban más a helyzet. Az együttélés következtében a szlovák lakosság e hangokat saját nyelvi kifejezéseiben is — eredeti *illabiális* jellegüktől eltérően — jóval zártabban, és labializáltabban ejti. Ez a jelenség különösen annak szembetűnő, aki megszokta e hangok illabiális artikulációját. Azoknál a hallgatóinknál, akik magyar középiskolában érettségiztek, de származásukra nézve szlovákok, azt tapasztaljuk, hogy az eredeti szlovák szavakat is erősen labializált *a, á*-val ejtik: *čítala som pekní román, nemám peňazi*... Persze, fontos körülmény, hogy idősebb vagy fiatalabb generációról van-e szó. Míg az idősebbeknél sokszor ismeretlen, vagy legalább sokkal kisebb mértékű a labializáltság, a fiataloknál igen sok esetben ez a domináló.

Igy természetes, hogy a magyarból átvett szavakban még inkább érvényesül az *a, á* zártabb ejtése, pl. *álam, baleset, fogaš, hivataloš, igazgató, irka, láda, sám, sámtan, táška, vízga stb.* (Pilisszentkereszt), *adou, ajándík, álomáš, ápolou* (Mezőmegyer), *dár, čapat, járván, kančou, orvošág, raktároš, tanác. válalat, vašutaš, vároš, zársámadás stb.* (Békéscsaba). *zársámadás stb.* (Békéscsaba).

Érdekes jelenséget tapasztalhatunk különösen az újabb átvételek esetében. Ekkor ugyanis az ún. *ritmikai törvény* nem érvényesül és az átvett szóban egymás után következnek hosszú szótagok: *áláš, čárdáš, járášbiroušág, zársámadáš, húšvágou* (Békéscsaba), de megtalálható a szótagrövidülés is, pl. *lám pás > lampáš, tányér > taňír* (Pilisszentkereszt), *izlés > izliš* (Tótkomlós).

Találunk példát az *a > o* változásra is, pl. *lábás > láboša, láboška* (Békéscsaba), bár az is lehetséges, hogy a szót a magyar nyelvjárásból vették át és megtoldták az *a* hanggal, talán a magyar birtokos alak hatására, vagy a szlovák „*misa*”, „*miska*” mintájára.

Összefoglalva: az *a, á* kiejtése a hazai szlovák nyelvjárásterületeken a szlovák köznyelv szempontjából labializáltabb, magyarosabb; a magyar fülnek azonban nyíltabbnak, illabiálisnak tűnik, különösen a rövid *a* esetében.

o, ó

A magyarból átvett szavakban a rövid *o* csaknem minden esetben változás nélkül megtalálható: *kormánš, čoport, vároš, orvošág* (Békéscsaba), *sálođa, fogaš, mozi* (Pilisszentkereszt). Előfordul azonban az *o, ó > u, ú* változás is: *óvoda > uvoda* (Tótkomlós), *vánkoš > vánkúš* (Pilisszentkereszt). Meg kell azonban jegyeznünk, hogy sokszor nem a magyar köznyelvi alakot veszik át, hanem a magyar nyelvjárási kiejtés lesz irányadó az átvett szóban.

* Megjegyezzük, hogy az *a, á* hangokat a szlovák nyelv szempontjából együtt kell tárgyalnunk, mert közöttük kvalitatív különbség nincs, csupán időtartamban térnek el; továbbá a szlovák nyelvterületen mindkettő illabiális jellegű. (Vö.: Stolc, Ondrus és Palkovič idézett munkáit, 1. sz. jegyzet.)

A hosszú ó szereplése már sokkal bonyolultabb, helyettesítése az esetek többségében bekövetkezik. E tekintetben azonban élesen el kell választanunk a hazai nyugati nyelvjárasterületet a közép- és kelet-szlóvak nyelvjárasterülettől. A sokkal nagyobb középszlovák nyelvjárásban a hosszú magyar ó-t o + bilabiális u-nak értékelik, s így az ó > ou hangváltozás az egész nyelvterületen csaknem következetesen végbemegy, és pedig mind a szó belsejében, mind pedig szóvégi helyzetben. Erre bőséges bizonyító adatunk van:

akastou, boršou, ápolou, átjárou, autou, apouka, apouš, čakou, cipou, darárou, dugou, favárou, fijouke, húsvárou, hintou, jousák, igazgatou, igazgatouka, kančou, kuckou, mamouka, mamouška, önkisológou stb. (Békéscsaba, Mezőmgyer, Tótkomlós).

Előfordul ugyanezen a nyelvterületen az ó > ou változás is: *jousák, mamouka, apouš, apouka, Komlóuš, Makouško* stb.

Végül van adatunk a középszlovák nyelvterületen arra is, hogy a magyar hosszú ó az átvett szóban megőrződik, ez a jelenség azonban ritka és csak egyes átvételekre jellemző (apóš, šóška, sóval, tót stb.).

Más a helyzet a Pilisben és általában a nyugatszlóvak nyelvjárasterületen. Itt nem ment végbe az ó > ou változás, mert a bilabiális v (u) itt ismeretlen, azért ez a változás is ki van zárva. Ezen a nyelvterületen a hosszú ó legtöbbször változatlan marad és egyszerűen ó-nak mondják: *adó, behívó, čónak, gója, fojošo, kapčoló, rádijó* (Pilisszentkereszt).

Csak a régi átvételeknél tapasztalhatunk egyes esetekben eltérést. A hintó > hintof (ov), hajó > hajof (ov) esetekben az ó > o + f változás történt. Ragozott alakban már az -ov végződés érvényesül: *do hintova, do hajova, na hintove, na hajove*. [5] Gregor Ferenc *Pilisszántó szlovák nyelvjárása* c. diszsertációjában (304. l.) megemlíti, hogy a kétnyelvűség ideje alatt átvett -ó végű szavak az egyes nom.-ban az -ó hangot megtartják, a többi esetben viszont -š-el bővülnek. Ez teszi lehetővé, hogy e szavakat a hímnemű paradigmák szerint ragozhassák: *igazgató-igazgatóšovi, tűzoltó-tűzoltóši, na dobogóši* stb. Így keletkezett a magyar mackó (ruhá)-ból *mackóše* mint pl. tantum. (A középszlovák nyelvjárásban viszont ezt mondják: *igazgatouvia, ápolouvia* stb.)

ë, é, ö, ő*

Az ë, é hangok kiejtését a szlovák nyelvjárasterületeken nagy mértékben befolyásolja e hangoknak magyaros, azaz nyíltabb ejtése. Artikulációja tehát eltér a zártabb ejtésű szlovák ë, é kiejtésétől, ami főleg a szlovák irodalmi kiejtéshez szokott fülnek szokatlan. E tekintetben hasonló a helyzet az a, á kiejtéséhez. Így az a, á, e, é hangok kiejtésén mérhető le leginkább, hogy a hazai szlovákság nyelvére fonetikai tekintetben milyen nagy hatással van a magyar nyelvi környezet.

Vizsont a velükszületett hangképzési sajátság folytán mégsem annyira nyílt az e, é hangok artikulációja, hogy a magyar fül észre ne vegye a magyar-nál zártabb, szlovákosabb kiejtést: *ešet, emelet*. Különösen az idősebbek beszédeben figyelhetjük meg ezt a jelenséget.

* Megjegyezzük, hogy a szlovák e, é hangok között — ugyanúgy, mint az a, á hangok között — nincs minőségi eltérés, mindkettő zártabb ejtésű a magyar ë, é hangoknál.

E magánhangzók az átvett szavakban részben változatlanok maradnak, részben más magánhangzókka helyettesítik őket. E tekintetben elég változatos a helyzet.

A rövid magyar *e*-t rendszerint nem helyettesítik más hangzóval, csak kissé zártabban ejtik: *betőrou*, *bintetiš*, *emelet*, *ešerňou*; *keritiš*, *mentou*, *pedik*, *rendelou*, *rendezou*, *šegid*, *vendig* (Békéscsaba, Mezőmegyer), *baleset*, *dősteš*, *felelővat*, *elnök*, *értesítő*, *rendőr*, *vezeték* (Pilisszentkereszt).

Találunk példát az *e* > *a* változásra a szó belsejében is, de még inkább szóvégi helyzetben: *cserélni* > *čarovat* (Mezőmegyer), *cinke* > *cinka*, *zsemle* > *žemla* (Pilisszentkereszt), *penge* > *penga*, *nővérke* > *nővérka*, *nénike* > *nénika* (Békéscsaba, Örménykút).

A hosszú magyar *é* az esetek többségében hosszú *i*-vé változott. A két-nyelvű területeken közismertek a következő jövevényszavak:

bireš, *beképzelt*, *bijeg*, (vagy *bileg*), *biliše*, *ellenzik*, *felvitel*, *fizetiš*, *íjeliőr*, *izliš*, *kaštil*, *keritiš*, *kertis*, *kaparík*, *vezetik*, *tañir*, *regiñ*, *terviñ*, *irdeklővat*, *riteš*, *ris* stb.

A középszlovák nyelvjárásban megtalálható az *é* > *ej* változás is: a *riteš* mellett használják a *rejteš* szót ('sétálovat' > 'šejtálovat').

A *portéka* szót Békéscsabán *partika*-nak mondják. Van példa arra is, hogy a magyar *é* az átvett szóban megrövidül: *fércelni* > *fercovat* (Mezőmegyer). Ugyancsak Békéscsabán található: *létra* > *lojtra*. Ez utóbbi esetben lehetséges, hogy német átvételről van szó.

Ezenkívül számos olyan szót is használnak, amelyekben a hanghelyettesítés nem következett be, elsősorban a tulajdonnevekben: *Békéscsaba*, *Bécs*, *Béla*, *Éva*, *Erzsébethéj*, továbbá egyes szakkifejezésekben: *áttelepítés*, *értekezlet*, *hasomélvezet*, *jóvátétel*, *kékekő*, *sénbaña*, *šüteméne*, *történelem* stb. [6] Viszont Tótkomlóson gyakori az *Éva* mellett az *Iva* alak is (*é* > *i*).

A rövid magyar *ö* helyett a szlovák nyelvjáróterületeken rendszerint *e*-t mondanak, amelyet ajakkerekítés nélkül, tehát illabiálisan képeznek. Erre bőseges bizonyító adatunk van:

gerega vagy *gerečka* (nemcsak görögdinnyét, hanem általában dinnyét jelent), *örökváltság* > *eregváltság*, *önkiszolgáló* > *enkisolgáló*, *göndör* > *genderiví*, *elnök* > *elnek*, *görbe* > *gerheñ*, *csömör* > *čemer* (*Csömör* > *Čemer*), *Örménykút* > *Ermíñkút*, *hőrcsög* > *herčog*, *Dömötör* > *Demeter*, *könyvtár* > *keñftár*, *körgát* > *kergát*, *központ* > *kespont*, *Körös* > *Kereš*, *Tisalök* > *Tisalek*, *törek* > *tereka*, *Török* > *Terek* stb.

A hosszú *ö*-t *é*-vel, *ej*-jel, szóvégi helyzetben pedig *ou* diftongusszal helyettesítik.

ő > *é*: *szőke* > *sékaví*, *pörkölt* (*pörköt*) > *perkét* (Pilisszántó), [7], *csősz* > *čés* (Nyíregyháza, Nagycserkesz);

ő > *ej*: *csősz* > *čejs* (Szarvas), *csengő* > *čengej*, *gőzös* > *gejzeš* (Békéscsaba), *szőke* > *sejkaví* (Tótkomlós);

ő > *ou*: *pengő* > *pengou*, *brigádvezető* > *brigádvezetou*, *esernyő* > *ešerňou*, *mentő* > *mentou*, *szereelő* > *serelou*, *csecsemő* > *čecemou*, *bölcső* > *belčou*, *értesítő* > *értesitou* (Békéscsaba).

A *cipellőt* (*cipőt*) Békéscsabán és környékén *cipela* (*cipele*)-nak mondják, a rendőrt *rendír* (*rendírka*)-nak. Itt tehát *ő* > *a*, *e*, ill. *ő* > *i* változással állunk szemben.

Mezőmgyeren a repülő(gép) > repilov, tehát ő > ov (ou) változás történt.

Számos esetben azonban, különösen az újabb átvételekben, továbbá a nyugati nyelvterületen megmaradt az ő, ős: *elnök, értešitő, bűnös, főhadnat, esőkabát, köňv, telekňňv, örökös, ötös* stb.

i, í, ü, ű

A magyar i, í-t a legtöbb esetben változás nélkül vették át a szlovák nyelvjárásba: *irka, tinta, iroda, irodalom, vižga*. A szóvégi -i is legtöbbször változatlan maradt: *mozi, báči, Bandi, Jani, Janči, Jőži, Kati, Erži* stb. Ugyanakkor használják a *Kata, Katka, Erža* alakokat is. Állatneveknél is gyakori az -i-végződés: *Laci, Šaňi, Manci, Beži*.

Mezőmgyeren a *cirokot curok*-nak mondják.

A magyar ü, ű az átvett szavak egyrészében megőrződött — különösen az újabb átvételekben —, de nagy számban találkozunk az ü, ű > i, í változással is:

szürke > sirkaví, büntetni > bintetuvot, műhely > míhel (mihel), gyűlés > dőliš, fűtőház > fitouház, műszak > mísak, bükköny > bikeň, sürgöny, > širgeň stb.

Számtalan szóban azonban megmaradt a magyar ü, ű:

šüteměne, bűnös, felüđelő, feđversünet, közdűlés, művis, művezetou, fürdősoba, üzem stb.

A fenti áttekintés alapján megállapíthatjuk, hogy a hazai szlovák nyelvjárások magyar jövevényszavaiban a magánhangzók kétféleképpen viselkednek:

1. vagy megtartják eredeti hangzásukat, ami főleg az újabb átvételek esetében a legifjabb nemzedéknél tapasztalható;

2. vagy pedig hozzáidomulnak a szlovák nyelv hangrendszeréhez, amikor is a következő tipikusabb változást mutatják:

ó > ou, ov: *čakou, hintov*

ö > e: *gerega, kepeň-*

ő > é, ej, ou: *sékaví, čejš vezetou*

é > í: *sázalík, ríteš*

ü, ű > i, í: *sirkaví, míhel*.

§

Az alábbiakban kiegészítésképpen nyelvjárási szövegeket közlünk:

Začali ma zubi bolet. Vše ma edon, zas druhí vyxítiv. Misela som tájď g doktorovi. Tem ma poslav hñeď do kórházu do Duli. Posadili ma do stouca. Vipeckali mi usta, nővérka mi xiřila hlavu, aj féorvoš aj alorvoš boli okolo mne. Višklbli mi dva zubi, velmej ma domordovali. Vraeli, že bi boli aj dvacať zubov vitrhli pod tem čas. Vše mi zas vitrhli edon, f pondelok, v utorok zas, dovena osem zubov. Tieto šecke mi boli fertězuvaňije. Potom mi položili vatu do celofánu, tu misím nosiť. Bolia ma d'jasná, najme keď dúxa vetor.

§

Moja d'čovka Eržika sa učí. Xce biť brigádvezetouka pri kurencax. Na Orošháze sa učí. Dostáva aj cez tento čas peňiaze, osemsto forintov. Rada som tomuto, lebo jim xcem šakovo zadovážiť, žebi mali, keď sa povidávajú. Naveki sa velmej dobre učila, aj teraz mala sáme ötöš. Troxe je samopašná, vravela som jej už, žebi mala starosť na sebe, lebo takto dobre sa jej nikdy ňebuđe vodiť. Vela d'čovčeňžec jix je tam, ľahko potom voľáku samopaš vikonaju. A rodič misí biť prisni g deťatu.

Elmondta: Török Jánosné (*Terečka vagy Terekova žena*), Örménykút.

§

Ja robím pri koňax. Teras som na kuxiňi. Zafčasu stávam, o pó štvrtej misím tájd. Vela ci jesto z inakeđe, jesto tam Románi, Mađari. Tavo jim nosím na zeme f kupáx. Robia šini k šertéštelepu, nosia zem a kladu talpfi. Máme vela sviňó, tie xovajú takarmaňoši. Máme dveťisíc petsto birkó. Birke bívajú na Melišóskom sálaši. Pasu jix na čabačúdskom páškove. Robia tam aj garádi, rúri kladu do ňix, tam póđe artírka g birkám.

Ta zbaví ako zarobím. Aj minulom mesiaci som dostav tisíc petsto forintov. Zem ňimame, len okolo sálašu edom ujer a potom ot toho záleží, kto kelko d'eti má. Kto ňima d'eti, tem má šesto kvadrátov, kto má viac d'eti, tem dostaňe mali ujer iletmiňku. Veď je to teras tak, každí misí tájd voľađe do roboťe, alebo na álamskűo, alebo do čoportu.

Elmondta: Török János (*Ján Terek*), Örménykút.

JEGYZETEK

- [1] J. ŠTOLC, Nářečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku (A magyarországi három szlovák nyelvsziget nyelvjárása). SAVU 1949. P. ONDRUS, Stredoslovenské nářečie v Maďarskej ľudovej republike (Középszlovák nyelvjárások a Magyar Népköztársaságban). SAV 1956. K. PALKOVIČ, Z vecného slovníka Slovákov v Maďarsku (A magyarországi szlovákok szókincséből). Jazykovedné štúdie II. (1957) 298—353.
- [2] I. SÍPOS, Geschichte der Slovakischen Mundarten der Huta- und Hámor- Gemeinden des Bükk-Gebirges. Budapest 1958. E. BALECZKY, Vengerszkije zaimstvovanyije v lemkovszkom govore szela Komlóška v Vengriji. Studia Slavica IV. (1958) 23—45. MÁRKUS LAJOS, A bokortanyák népe. 1943. GREGOR FERENC, Kandidátusi disszertáció. Kézirat. KIRÁLY PÉTER, A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei. Akadémia 1953. KIRÁLY PÉTER, Beitr ge zur Frage der Mundartmischung. Studia Slavica VIII. (1962).
- [3] GREGOR FERENC, i. m. (274. l.) 80—100 évre becsüli azt az időt, amióta az itteni szlovákság két nyelven beszél s mintegy 150 évig tartott a teljes kétnyelvűség kialakulása.
- [4] ONDRUS, i. m. 20.
- [5] GREGOR, i. m. 303
- [6] ONDRUS, i. m. 21.
- [7] GREGOR, i. m. 307

ЗАМЕНА ВЕНГЕРСКИХ ГЛАСНЫХ В ЗАИМСТВОВАНИЯХ СЛОВАЦКИХ ДИАЛЕКТОВ В ВЕНГРИИ

А. Драхош

Предки словацкого населения, живущего на территории Венгерской Народной Республики, поселились здесь около 230—250 лет назад. Благодаря постоянной венгерской языковой среде, они, из поколения в поколение, всё больше усваивали венгерский язык и стали, таким образом, двуязычными.

В 1918 г., с образованием Чехословакии, они полностью оторвались от своих братьев, живущих в Словакии, поэтому и их язык не мог развиваться вместе со словацким литературным языком, их словарный запас обогатился очень многими венгерскими заимствованиями.

Гласные слов, заимствованных из венгерского языка, не остались однако без изменений в словацком диалекте. Словацкое население заменяло чуждые для него звуки наиболее близкими звуками, соответствующими его собственной артикуляции и преломляло их к собственной системе гласных.

SUBSTITUTION UNGARISCHER SELBSTLAUTE IN LEHNWÖRTERN DER SLOWAKISCHEN DIALEKTE IN UNGARN

von Á. DRAHOS

Die Ansiedlung der Vorfahren der slowakischen Bevölkerung in dem Gebiete der Ungarischen Volksrepublik erfolgte vor etwa 230—250 Jahren. Infolge des andauernd ungarischen Sprachmilieus eigneten sie sich die ungarische Sprache von Generation zu Generation mehr und mehr an und wurden so bilingual.

Seit 1918 — der Bildung der Tschechoslowakischen Republik — waren sie von ihren Brüdern in der Slowakei gänzlich abgeschlossen, so konnten sie auch mit der Entwicklung der slowakischen Sprache nicht Schritt halten; ihr Wortschatz vermehrte sich um zahlreiche ungarische Lehnwörter.

Die Selbstlaute der vom Ungarischen übernommenen Wörter blieben aber in den slowakischen Dialekten nicht unverändert. Die slowakische Bevölkerung ersetzte die ihr fremden Laute durch die nächstehenden, die ihrer Artikulation entsprachen und glich sie ihrem eigenen Lautsystem an. Es werden in der Arbeit die kennzeichnendsten Substitutionen vorgeführt und illustriert.